

De Digitale Agenda van Europa

Somewhere over the rainbow

NEELIE

Platform voor ICT-professionals

PBLQ
HEC

De Digitale Agenda van Europa

Somewhere over the rainbow

De titel verwijst naar het bekende lied dat Judy Garland zong in de filmklassieker The Wizard of Oz. Het lied gaat over hoop, naar een land achter de regenboog, waar problemen zijn verdwenen. Zoals één van de coupletten luidt: 'Somewhere over the rainbow skies are blue, and the dreams that you dare to dream really do come true'.

DE DIGITALE AGENDA VAN EUROPA – SOMEWHERE OVER THE RAINBOW

AUTEUR

drs. E.J. Mulder

© Sdu Uitgevers, juni 2012

ISBN 978-90-75239-42-3

ONTWERP OMSLAG EN BINNENWERK

Smidswater

CARTOONS

Peter Boersma

Alle rechten voor behouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, kan voor de afwezigheid van eventuele (druk)fouten en onvolledigheden niet worden ingestaan en aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever deswege geen aansprakelijkheid voor de gevolgen van eventueel voorkomende fouten en onvolledigheden.

De Digitale Agenda van Europa

Somewhere over the rainbow

Evert-Jan Mulder

De Digitale Agenda van Europa is een bundeling van de columns die in 2011 in het maandblad Informatie zijn verschenen. Deze columns waren een warming-up voor het grootschalige congres over de Digitale Agenda van Europa, dat door het Ngi in het najaar van 2011 is georganiseerd.

Inhoudsopgave

Voorwoord	6
<i>Digitale Agenda column 1</i>	
Europa?!	8
<i>Digitale Agenda column 2</i>	
De Digitale Agenda: ijkpunt of fata morgana?	10
<i>Digitale Agenda column 3</i>	
Kroes als katalysator voor innovatie?	12
<i>Digitale Agenda column 4</i>	
Kroes scoort in Ajax-Twente	14
<i>Digitale Agenda column 5</i>	
Wat de Digitale Agenda kan leren van de Griekse tragedie	16
<i>Digitale Agenda column 6</i>	
Money talks	19
<i>Digitale Agenda column 7</i>	
De mythe van interoperabiliteit	21
<i>Digitale Agenda column 8</i>	
Geachte gelovigen (in de Digitale Agenda)	23
<i>Digitale Agenda column 9</i>	
Digitale Agenda, we'll meet again	25

Over de auteur	27
Over PBLQ	28
Over Ngi	31

Voorwoord

Agenda's synchroniseren

Als beroepsvereniging wil het Ngi een bijdrage leveren aan het vakmanschap van onze leden. Kennis ontwikkelen en kennis delen vormen daarin belangrijke bestanddelen. De kunst is dan om daarin toekomstbestendige keuzes te maken. Liefst keuzes die zowel binnen de beroepsvereniging erkenning vinden als ook daarbuiten en zelfs internationaal. Voor een dergelijke ambitie is aansluiting op het maatschappelijk belang welhaast een vereiste. Daarover nadenkend kom je nodige handreikingen tegen. Een daarvan is nota bene van een landgenoot met zowel internationaal als politiek draagvlak. Het gaat om de Digitale Agenda die door EU-commissaris Neelie Kroes is opgesteld. Kroes komt hiermee met een bijzonder initiatief. Voor het eerst sinds jaren is er vanuit de politiek nu een daadkrachtige politica op hoog niveau die de kansen van ICT onderkent en wil uitbuiten. Met haar actie zorgt zij voor een directe en herkenbare aansluiting van ICT op het maatschappelijk belang.

In de Digitale Agenda van Kroes staan zeven hoofdonderwerpen. Onderwerpen die er voor moeten zorgen dat zowel de Europese burger als de Europese markt meer profijt krijgen van ICT. Voorbeelden zijn het gebruik van standaards, het investeren in digitale vaardigheden, onderzoek en ontwikkeling en, bovenal, het ICT potentieel gebruiken ten bate van de maatschappij. Concrete voorbeelden die Kroes aanstipt zijn het verlagen van energieverbruik, ouderen ondersteunen, patiënten meer kansen geven en de online toegang voor gehandicapten verbeteren. Daarmee helpt Kroes ons om als beroeps-groep onze bijdrage aan de maatschappij herkenbaar te maken. En dat is nou net de aansluiting waar ICT'ers zich vaak in miskend voelen.

Het leuke van aansluiten op een agenda van een ander is dat het je helpt om je blik naar buiten te richten. Vanuit onze regio's, afdelingen en werkgroepen helpt dit om te kijken hoe we als Ngi onderling op deze onderwerpen kunnen aansluiten, waar we elkaar kunnen versterken en wat wellicht nog de witte vlekken zijn. Nog mooier wordt het als ook andere beroepsverenigingen zich op die agenda gaan richten. Dat kan gaan bijdragen om elkaar te gaan vinden. Wat dat betreft creëert Kroes voor ons als ICT'ers een momentum om gebruik van te maken.

Als Ngi maken we nu de vertaalslag naar hoe we dit, met de juiste realiteitszin, binnen onze vereniging vorm kunnen geven. Deze publicatie die in samenwerking met HEC is opgezet levert daar een belangrijke bijdrage aan.

Klaas Brongers
Voorzitter Ngi

Europa?!

INFORMATIE, MAART 2011

De komende tijd ga ik voor u het onderwerp ‘Europa’ belichten. Sinds het aantreden van Neelie Kroes als Eurocommissaris Informatiesamenleving en Media heeft informatiserend Nederland Europa ontdekt, zo ook de redactie van Informatie.

Voor de meesten van u is Europa bekend als vakantiebestemming, maar ik vrees terra incognita als beleidslaag die ook op het terrein van informatie en ICT actief is. De opdracht die ik mezelf stel met het schrijven van deze columns is om een deel van die onbekendheid weg te nemen. Mijn achterliggende motivatie daarvoor is eenvoudig: Europa bepaalt steeds meer het doen en laten van overheden en bedrijven, ook op het gebied van informatiebeleid en ICT. Als Nederlandse informatie- en ICT-managers deze context kennen, kunnen zij beleid uit Brussel adequaat implementeren, of beter zelfs, tijdig invloed uitoefenen en kansen benutten die op EU-niveau geboden worden. Niet alleen ‘taking Europe’ dus, maar ook ‘shaping Europe’.

Hopelijk draagt het wegnemen van die onbekendheid ook bij aan meer begrip voor de werking van Europa. De populariteit van Europa houdt namelijk niet over, getuige het Nederlandse ‘nee’ een paar jaar geleden tijdens het referendum over de nieuwe Europese grondwet, en, meer recent, de Eurosceptis die uit de opstelling van onze huidige regering blijkt. Onbekend maakt onbemind.

Wonderlijk ook, de Eurofabels die in Nederland circuleren. Mijn favoriete top 3: Nummer één, de geldverslindende bureaucratie van Brussel, terwijl er in Brussel minder ambtenaren werken dan bij de gemeente Amsterdam. Nummer twee, Nederland betaalt teveel aan de EU. Per hoofd van de bevolking dragen we inderdaad via de rijksbegroting ongeveer 200 euro per jaar af. Daar staat tegenover dat we per hoofd 2000 euro verdienen aan Europa, dankzij de interne markt en haar open grenzen. Nummer drie, Nederland is het beste jongetje van de klas. Nederland heeft natuurlijk een sterke economie en op veel fronten een goede uitgangspositie. Dat maakt de implementatie van EU-beleid vaak eenvoudig. Daarmee is echter niet gezegd dat Nederland niet kan leren van de aanpak van andere landen. Een beetje minder ‘not invented here’ zou geen kwaad kunnen en voorkomen dat wielen hier opnieuw worden uitgevonden. Om een voorbeeld te noemen: op het gebied van de e-overheid is Nederland niet meer dan een goede middenmoter, met vooral Scandinavische en Baltische landen die ons de loef afsteken.

Terug naar mevrouw Kroes. Zij heeft vorig jaar haar Digitale Agenda gepresenteerd. Wie deze Agenda goed leest, ziet dat er feitelijk een soort Europese informatie-infrastructuur aan het ontstaan is. Eén van de belangrijkste aandachtsgebieden in haar Agenda is interoperabiliteit. Europa is namelijk bang dat het functioneren van de interne markt wordt gefrustreerd door het nationale informatiebeleid en de ICT-systemen van verschillende landen. Bijvoorbeeld doordat elektronische identiteiten voor burgers en bedrijven van landen niet op elkaar aansluiten. Voorkomen van eilandautomatisering, heet dat in ICT-taal. Dat begrijpt u volgens mij gelukkig heel goed.

De Digitale Agenda: ijkpunt of fata morgana?

INFORMATIE, APRIL 2011

Enkele weken geleden gaf ik college samen met een hoogleraar van de Copenhagen Business School aan een groep trainees voor de Master of Public Information Management. Het onderwerp was eGovernment. Toen de Europese dimensie hiervan aan bod kwam, bleek dat de Deense hoogleraar geen enkele weet had van het feit dat 'onze' Neelie tegenwoordig Eurocommissaris voor Informatiesamenleving en Media is. Alle aandacht van de pers voor Neelie en haar portefeuille (misschien deels wel door Neelie) heeft ervoor gezorgd dat haar positie en agenda in Nederland belangrijk worden gevonden. In andere landen is dat blijkbaar minder het geval. Misschien gaat de vergelijking op met voetbal: buitenlandse clubs waar Nederlanders spelen of trainer zijn, krijgen onevenredig meer aandacht dan andere clubs, los van het feit of de clubs met Nederlanders inderdaad beter spelen.

De 'club' met Kroes in de spits, het directoraat-generaal (DG) Informatiesamenleving en Media, legt met de Digitale Agenda een aardige partij op de mat. Toch is het voor ICT Nederland van belang om de ogen ook gericht te houden op het spel van de andere 'clubs'

binnen de Europese Commissie, zoals bijvoorbeeld het DG Justitie, Vrijheid en Veiligheid, het DG Belastingen en douane-unie en het DG Milieu. De collega-commissarissen van Kroes ontwikkelen namelijk beleid met een aanzienlijke ICT-dimensie, en hebben de bevoegdheden en het budget om dit beleid rechtstreeks binnen de lidstaten te implementeren. Ik zal een aantal voorbeelden noemen:

1. op het terrein van Justitie wordt Nederland geconfronteerd met de implementatie van een moderne versie van het Schengen Informatie Systeem; een grootschalige en complexe operatie die overigens verre van vlekkeloos verloopt, gezien de diverse keren dat implementatie is uitgesteld,
2. de afdeling douane van de Nederlandse belastingdienst moet aansluiten op e-customs, dat alle douaneprocedures van de lidstaten harmoniseert en stroomlijnt, zodat het voor bedrijven in principe niet uitmaakt waar ze goederen importeren,
3. de Nederlandse geosector voert een gestandaardiseerde pan-Europese informatie-infrastructuur in (INSPIRE), en beslecht daarmee eindelijk nationale discussies die al tientallen jaren wordt gevoerd over geo-standaarden en normen.

Deze ontwikkelingen vinden plaats naast, of zo u wilt, buiten de Digitale Agenda. Eurocommissaris Kroes heeft weinig coördinerende bevoegdheden op dit vlak richting haar collega-commissarissen. Die hebben, op hun beurt, wel doorzettingsmacht naar de lidstaten toe. Dit is iets wat Kroes ook ontbeert, want de Digitale Agenda is toch vooral gebaseerd op meer ‘zachte’ vormen van regelgeving die niet juridisch kan worden afgedwongen, zoals benchmarking, best-practices, onderzoek en dergelijke.

Blijft u dus gerust op de koffie gaan bij Neelie, maar hef ook eens het glas of prik een vorkje met collega's van de andere DG's van de Europese Commissie: daar gebeuren namelijk ook interessante ICT-zaken.

Kroes als katalysator voor innovatie?

INFORMATIE, MEI 2011

Met de komst van Kroes heeft ICT Nederland Europa ontdekt. Beter laat dan nooit, want al sinds de Lissabon strategie uit 2000 staat het onderwerp 'informatiesamenleving' hoog op de EU-agenda. Programma's van voorgangers van Kroes, zoals eEurope en i2010, plaveiden in zekere zin de weg voor de Digitale Agenda. De cynicus zou dan ook over de Digitale Agenda kunnen zeggen: oude wijn in nieuwe zakken.

Dit is echter niet terecht. De Digitale Agenda van Kroes legt, sterker dan voorheen, de relatie tussen ICT en maatschappelijke ontwikkelingen. Economische innovatie staat daarbij voorop. Vooral het (opnieuw) agenderen van het onderwerp open data is een sterke troef van Kroes. Door dit dossier op het niveau van de EU nieuw leven in te blazen, kan zij wel eens de basis leggen voor een forse economische impuls. Open data is geen nieuw onderwerp op de Europese agenda. Al in 2003 heeft de Europese Unie een richtlijn aangenomen met de titel Hergebruik Overheidsinformatie. In Nederland is deze wet destijds, tot veler verbazing, geïmplementeerd via de Wet op het Openbaar Bestuur. Deze wet, ook wel bekend als de 'bonnetjeswet', is vooral

bekend vanwege de mogelijkheid declaraties in te zien van bestuurders en politici. Hergebruik van overheidsinformatie wordt in Nederland tot nu toe blijkbaar vooral geassocieerd met transparantie en bestuurlijke verantwoording.

Kroes lijkt de bakens te verzetten. Niet binnenlands bestuur, maar economische innovatie ziet zij als belangrijkste doelstelling voor open data. Ook minister Verhagen ziet de potentie: 'De schat aan overheidsdata leent zich fantastisch voor innovaties. Dat levert de BV Nederland groei en banen op', luidt zijn voorspelling. Open data gaat dus niet over bonnetjes. Het gaat over het ontsluiten van kostbare en grote databestanden van organisaties als gemeenten, het Kadaster, de RDW, het Centraal Bureau voor Statistiek (CBS) en dergelijke voor innovatief hergebruik door bedrijven en andere actoren. Een voorbeeld. De wethouder Innovatie van de gemeente Rotterdam laat studenten app's bouwen die gebruik maken van de gemeentelijke data. Dit heeft onder andere geleid tot de [app Bridgie](#); op basis van gegevens van de afdeling Verkeer en Vervoer voorspelt deze app hoe snel een Rotterdamse brug open zal gaan.

Interessant aan de ontwikkeling rondom open data is de laagdrempeligheid van de technologie, de geringe investeringen, en het massale gemak en gebruik dat het gevolg kan zijn. Natuurlijk staan tussen droom en daad nog de nodige juridische hobbels in de weg en praktische bezwaren. Maar app-bouwers mogen zich alvast in hun handen wrijven. Tegelijkertijd ook wij burgers, want al die app's kunnen wel eens een welkome steun zijn bij grote en kleine uitdagingen die het dagelijks leven met zich meebrengt. Met dank aan Kroes.

Kroes scoort in Ajax-Twente

INFORMATIE, JUNI 2011

Ik schrijf deze column net over de grens in België, waar mijn moeder woont. Zij is van origine een rasechte Tukker. We gaan samen naar Ajax-Twente kijken. Zij heeft geen betaaltelevisie, maar wel Internet. Daarom heb ik voor 6 euro met iDeal een code voor livestreaming gekocht bij Eredivisielive.nl. Vol spanning installeren wij ons zondag 15 mei, ruim voor aanvang van de wedstrijd, in de huiskamer achter mijn laptop.

De Europese Commissie zet vaart achter de informatisering van de Europese lidstaten. Snel internet voor iedere Europese burger, het éénmaken van de Digitale markt en een Europese digitale infrastructuur voor overheden zijn de belangrijkste doelstellingen. Eerdaags presenteert minister Verhagen van EL&I de Nederlandse Digitale Agenda. Ik ken de inhoud van deze Agenda (nog) niet, maar wil deze column graag benutten om te reflecteren op de inhoud die ik in dit stuk hoop aan te treffen.

In de eerste plaats zou het niet misstaan de maatschappelijke en economische potentie van ICT opnieuw te onderstrepen. De Europese

Commissie doet dit bij voortduring. Binnen het Nederlandse beleid is die relatie minder prominent. De aandacht lijkt steeds meer te gaan naar de inzet van ICT ter verbetering van de bedrijfsvoering van de overheid zelf.

In de tweede plaats zou de Nederlandse Digitale Agenda een duidelijke ambitie mogen uitstralen. Menige benchmark laat zien dat de ICT-infrastructuur van Nederland nog steeds tot de besten ter wereld behoort, maar dat we wat ICT-toepassing betreft niet altijd een koppositie innemen. Vraag is dus: willen we uitblinken, en zo ja, waarin? Ook een vraag is: waarin willen we vooral niet uitblinken, maar gaan we te rade bij landen om ons heen?

In de derde plaats, er is binnen Nederland op dit moment niet echt sprake van leiderschap en sturing op de inzet van ICT voor onze maatschappij en economie. De versnipperde beleidscoördinatie over alle departementen helpt hier niet bij. Het zou mooi zijn als meer samenwerking plaats gaat vinden onder de paraplu van de Nederlandse Digitale Agenda.

Tot slot hoop ik ergens te lezen waarom er per se een Nederlandse Digitale Agenda moet komen. Bij de totstandkoming van de Digitale Agenda van Kroes zijn toch allerlei ambtenaren en groeperingen uit Nederland betrokken? En hoe verhoudt de Nederlandse Digitale Agenda zich tot de ICT Innovatie As die de negen economische topsectoren van Verhagen versterkt?

Ajax wint met 3-1. De wedstrijd hebben mijn moeder en ik via de radio gevolgd. Toen ik vol verwachting mijn code op de site van Eredivisielive.nl had ingevuld, verscheen het bericht: 'deze code kan alleen worden gebruikt in Nederland'. Die Europese Digitale Agenda kan wat mij betreft dus niet snel genoeg worden ingevoerd. Mijn moeder was dubbel teleurgesteld: én geen beeld, én geen landskampioen. Enige pluspunt van deze middag is dat ik de tijd had om deze column te schrijven.

Wat de Digitale Agenda kan leren van de Griekse tragedie

INFORMATIE, JULI/AUGUSTUS 2011

Dankzij de Grieken staat 'Europa' weer volop in de schijnwerpers. Misschien niet op de manier zoals de vertegenwoordigers van de Europese Unie zelf zouden hebben gewild, maar toch. Kern van het probleem is dat de nationale Griekse financiële huishouding (en niet alleen die van de Grieken) volledig uit de pas loopt met de afspraken die ooit zijn gemaakt binnen de Eurozone.

Achterliggend vraagstuk bij deze crisis is de governance van de Europese Unie. Welke afspraken gelden en wie mag deze afspraken bepalen? Steeds duidelijker is dat de soevereiniteit van lidstaten uitgehold wordt ten faveure van Brussel. De Eurocrisis leidt er bijvoorbeeld toe dat de heilige graal van de Nederlandse politiek, de rijksbegroting, voortaan ook eerst langs Brussel moet vóór de presentatie op Prinsjesdag. Deze uitholling van nationale bevoegdheden, hoe vervelend ook voor bepaalde nationale politici, is een onlosmakelijk gevolg van het feit dat de landen van Europa steeds meer met elkaar moeten samenwerken, of het nu gaat om het oplossen van economische problemen, het bestrijden van criminaliteit of het beschermen van het milieu.

‘Governance’ is ook de achilleshiel van de Digitale Agenda van Neelie Kroes. Op het terrein van de Digitale Agenda heeft zij, vooral richting de overheden van de verschillende lidstaten, eigenlijk alleen maar ‘zachte’ instrumenten ter beschikking: onderzoek, benchmarking, uitwisseling van best-practices, de uitreiking van awards en dergelijke. Een groot verschil met het ‘harde’ instrumentarium dat zij in haar vorige leven als Eurocommissaris voor Mededinging ter beschikking had in de vorm van kartelonderzoeken, publicitaire veroordelingen en hoge boetes.

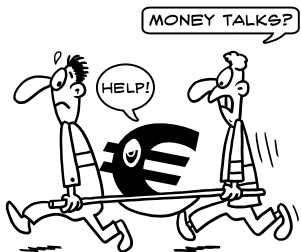
Ik wil hier geen pleidooi houden voor het introduceren van boetes voor bijvoorbeeld lidstaten die afspraken rondom het ontwikkelen van elektronische dienstverlening niet nakomen. Ik constateer wel een steeds groter wordend gat tussen de ambities van het beleid van de Digitale Agenda en de sturing die daar vanuit Brussel aan kan worden gegeven. Om een voorbeeld te noemen: in de EU bestaan er (minstens) 27 verschillende systemen voor elektronische identiteiten voor burgers en bedrijven. Om dit probleem op te lossen is de Commissie gestart met een grootschalige pilot (voor de liefhebbers: STORK geheten), waaraan een groot aantal lidstaten, waaronder Nederland, meedoet. Zowel de lidstaten als de Europese Commissie investeren tientallen miljoenen euro’s in deze pilot. Niet duidelijk is echter wie bevoegd en verantwoordelijk is om knopen door te hakken. 27 verschillende systemen voor elektronische identiteiten in de lucht houden is onmogelijk en onwenselijk; maar welke wel, en welke niet?

Achter iedere keuze gaan grote belangen schuil. Bijzonder lastig dus voor de Commissie om hier besluitvorming te forceren, zeker wanneer je als Commissie geen formele bevoegdheden hebt aangaande de inrichting van nationale administraties. Tegelijkertijd is het ontbreken van een interoperabele oplossing voor het vraagstuk van elektronische identiteiten een majeure handicap bij de ontwikkelingen van een Digitale Interne Markt, het verlichten van administratie-lasten voor het Europese bedrijfsleven en het ontsluiten van de dienstverlening van overheden voor Europese burgers.

Laat Kroes leren van de Griekse tragedie. Het maken en vervolgens naleven van afspraken en regels gebeurt niet vanzelf binnen de Europese Unie. Niet op financieel-economisch gebied, en dus ook niet op het gebied van de Informatiesamenleving. Wil de Digitale Agenda echt impact hebben dan zal het onderwerp 'governance' snel op de agenda moeten komen.

Money talks

INFORMATIE, SEPTEMBER 2011

Ondanks dat het belabberd weer was, ging het er in politiek Europa erg heet aan toe de afgelopen zomerweken. De reddingsoperatie van de Eurozone bracht de gemoederen in Brussel en alle lidstaten flink in beroering. Niemand weet of deze operatie echt voldoende is geweest om de crisis structureel te bezweren. Wel is duidelijk dat het onderwerp ‘Geld’ voorlopig nog niet van de Europese agenda’s is verdwenen. De kruitdampen van de slag om de Euro zijn namelijk nog niet opgetrokken, of de messen worden alweer geslepen om de discussie te voeren over de nieuwe begroting van de Europese Unie (2014-2020). Een aantal landen, waaronder Nederland, is zeer kritisch over de plannen voor de nieuwe begroting. Het moet soberder, en vooral ook anders: minder landbouw, meer innovatie. Gaat deze discussie over de EU-begroting gevolgen hebben voor de Digitale Agenda van Kroes en haar opvolger(s)? Ik zie goede en minder goede vooruitzichten.

Eerst het goede nieuws. Het is niet uitgesloten dat er in de nabije toekomst accentverschillen worden aangebracht binnen de Digitale Agenda. Bijvoorbeeld (nog) meer aandacht voor economische innovatie,

en minder aandacht voor alles wat met elektronische overheden te maken heeft. De huidige discussie rondom het onderwerp ‘open data’ kan worden gezien als een eerste teken van een dergelijke accentverschuiving. ‘Open data’ wordt vooral omarmd vanuit de hoek van economische innovatie, en veel minder in verband gebracht met transparantie en controle van het openbaar bestuur. De Digitale Agenda is één van de belangrijkste ‘vlaggenscheppen’ van de nieuwe economische politiek van Europa ([EU 2020](#)). Daarom is het niet uitgesloten dat in de nieuwe EU-begroting meer financiële slagkracht voor de Digitale Agenda wordt gereserveerd.

Dan het minder goede nieuws. De Digitale Agenda beschikt over een relatief beperkt budget. Dat komt omdat dit dossier het in de kern niet moet hebben van geld uit Brussel, maar van geld uit de lidstaten. De lidstaten moeten immers investeren in meer breedband, toegankelijke e-services van de overheid, bouwstenen voor elektronische infrastructuren, passende wettelijke kaders et cetera. Kroes is dus voor haar succes vooral afhankelijk van de inspanningen die de lidstaten plegen. Daar zit ook de financiële achilleshiel van haar beleid. De bezuinigingen die nationale overheden moeten plegen zullen hun tol eisen. Het lijkt erg onwaarschijnlijk dat de investeringen voor de Digitale Agenda geheel ontzien zullen worden.

‘Money talks’, ook voor de Digitale Agenda. Kroes heeft een goed verhaal, maar het zijn vooral de nationale overheden die bepalen of het een succesverhaal wordt of niet.

De mythe van interoperabiliteit

INFORMATIE, OKTOBER 2011

De Digitale Agenda stelt interoperabiliteit hoog in het vaandel. Dat kan ook niet anders voor een programma dat de werking van de interne markt een boost moet geven. We moeten straks zaken kunnen doen met overheden en bedrijven over de grens, zonder dat ons een digitaal strobreed in de weg wordt gelegd. Een mooi voorbeeld is de Dienstenrichtlijn van Bolkestein. Deze richtlijn verplicht ieder land om een bedrijvenloket op te zetten zodat buitenlandse én nationale bedrijven hun formaliteiten met dat land eenvoudig langs de digitale weg kunnen afhandelen. Tot zover de goede bedoelingen.

Nu de harde realiteit. In de 27 landen van de Europese Unie verschilt de staat van informatisering aanzienlijk. Zwart-wit gesteld is er feitelijk sprake van 27 eilanden van informatisering, aangezien ieder land zijn eigen infrastructuur, wetgeving, overheidssystemen, niveau van kennis en vaardigheden heeft et cetera. De Digitale Agenda probeert deze eilanden met elkaar te verbinden, zodat er sprake is van digitale open grenzen. ‘Interoperabiliteit’ is daarbij het toverwoord. Want wat is er mooier als alle landen hun eigen manieren van werken en bijbehorende systemen intact kunnen laten? Als er slimme oplossingen

zijn waardoor de Nederlandse DigiD ook gebruikt kan worden als een Belgische BELPIC of een Oostenrijkse Bürgerkarte? Het denken in termen van interoperabiliteit krijgt ook nog eens de wind in de zeilen door nationale politieke groeperingen die roepen om minder Europese inmenging. ‘Subsidiariteit’ heet dit in vaktermen, oftewel, waarom moet Europa zich bemoeien met zaken die net zo goed, of misschien zelfs beter, op nationaal, regionaal of lokaal niveau kunnen worden afgehandeld?

Een belangrijk gevaar in bovenstaande redenering zit in de definitie van het woord ‘interoperabiliteit’. Hoewel de Europese Commissie formeel een keurige, brede definitie van dit begrip hanteert, krijgt het in de praktijk veel te veel een technische lading. De invulling van allerlei bestaande grootschalige EU-pilots zijn daarvan sprekende voorbeelden. Nu weet iedere rechtgeaarde ICT’er dat de lastigste problemen vaak niet technologisch van aard zijn.

De problemen met interoperabiliteit binnen Europa hebben veel meer te maken met verschillen in wetgeving, cultuur, werkprocessen en semantiek tussen landen. Daar zijn de problemen zeer talrijk en de oplossingen niet gemakkelijk. Hoe bijvoorbeeld te komen tot een interoperabele oplossing voor elektronische identiteiten? Technisch is het allemaal mogelijk, maar wil de Nederlandse Staat zomaar digitaal linken met de Roemenen en de Bulgaren? Omgekeerd, hebben onze Europese partners, na ‘Diginotar’, nog wel zoveel trek in een digitale relatie met Nederland?

De combinatie van politiek wensdenken en technologische mogelijkheden heeft binnen de ICT-wereld vaker tot ongelukken geleid. Europese interoperabiliteit is een complex vraagstuk, dat vraagt om een brede benadering. Als de Digitale Agenda dát besef op de agenda weet te krijgen bij Europese en nationale politici en beleidsmakers, dan komen de digitale open grenzen een stuk dichterbij.

Geachte gelovigen (in de Digitale Agenda)

INFORMATIE, NOVEMBER 2011

Eurocommissaris Kroes heeft de marketing van de Digitale Agenda goed voor elkaar. Assemblies, scoreboards, en zelfs een heuse tour maken deel uit van het PR-assortiment. Onder het motto ‘the Digital Agenda goes local’ wordt tot in alle hoeken en gaten van de lidstaten van de Europese Unie de digitale heilsleer verkondigd. Als je voor je beleid weinig kunt beschikken over de stok (regulering) en de wortel (budget), zul je het moeten hebben van de preek, en dat doet Neelie Kroes zeer overtuigend.

Toch is er iets met die preken. Die zijn namelijk steeds meer voor de eigen parochie, is mijn stellige indruk. En die parochie bestaat voor het grootste deel uit beleidsmakers voor de e-overheid, ICT-bedrijven, adviseurs en onderzoekers. Allemaal aardige en interessante mensen, maar niet de populatie die er straks voor gaat zorgen dat de Digitale Agenda daadwerkelijk een succes wordt. De Digitale Agenda is namelijk niet voor niets één van de vlaggenscheppen van de nieuwe economische strategie van de Europese Unie (EU 2020). En in deze tijden van crisis wordt Kroes niet moe te benadrukken dat de inzet van ICT een manier is voor lidstaten om weg te komen uit de crisis.

Als de boodschap wil slagen, dan moeten er andere parochianen in de banken zitting nemen dan de ICT-gelovigen die er nu zitten.

In de eerste plaats zullen de beleidsmakers die hun voordeel kunnen doen met al die toepassing van ICT zich aangesproken moeten voelen. Dan hebben we het dus over nationale beleidsmakers die bezig zijn met verkeersveiligheid, zorg, milieu, vervoer, geo en dergelijke. Dikwijls zijn deze beleidsmakers nog zeer onbekend met de doelstellingen, voortgang en concrete resultaten van de Digitale Agenda. Ook de collega DG's van de Commissie moeten hierbij aansluiten, zodat er meer afstemming komt tussen alle ICT-programma's van de Europese Commissie onderling. Op dit moment is die coördinatie nog zwak, zodat lidstaten nog vaak voor ieder EU-probleem een nieuw systeem moeten ontwikkelen.

In de tweede plaats moet er ruimte worden gereserveerd voor die parochianen die het ICT-beleid van de Europese Unie daadwerkelijk moeten implementeren. Om een voorbeeld te noemen: in Nederland kennen we een grote schare aan ICT-intensieve zelfstandige bestuursorganen (ZBO's), agentschappen en diensten binnen de publieke sector, die feitelijk verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit en uitvoering van de overheidsdienstverlening. Denk aan het Kadaster, de Belastingdienst, de RDW, Rijkswaterstaat en dergelijke. De implementatie van de Digitale Agenda raakt dit soort organisaties in het hart, onder andere door nieuw beleid over open data, elektronische identiteiten en interoperabiliteit. Toch staat dit soort organisaties erg ver af van de beleidsdynamiek van de Digitale Agenda. Dat is jammer, omdat het EU-beleid nu weinig lering kan trekken van de (vaak leerzame) lessen uit de nationale praktijk.

In tegenstelling tot de echte kerk trekt Kroes met haar Digitale Agenda nog steeds volle zalen. Daar zit dus geen probleem. Haar uitdaging is echter om juist en vooral ook andere doelgroepen aan te spreken, namelijk zij die ICT toepassen en implementeren.

Digitale Agenda, we'll meet again

INFORMATIE, DECEMBER 2011

Deze column is het einde van mijn reeks over de Digitale Agenda van de EU. Begin dit jaar schreef ik mijn eerste column. Toen schreef ik nog over de Eurosceptis van de Nederlandse regering. Inmiddels is Europa in plaats van een hete aardappel een (financieel) reddingsvlot voor Nederland tijdens de Eurocrisis gebleken. En heeft het kabinet Rutte (noodgedwongen) een forse draai gemaakt in haar opstelling tegenover Brussel. Het tij kan dus keren. En op het moment dat ik deze column schrijf, lijkt dit reddingsvlot ook niet stormbestendig, als gevolg van ontwikkelingen in Griekenland.

Wat betekent deze volatiliteit van het bestuur van Europa voor de Digitale Agenda? Bestaat er een Digitaal Europa zonder een financieel-bestuurlijk Europa? In één van mijn columns heb ik gewezen op de governance-lessen die er voor Kroes te leren zijn uit de Griekse tragedie. Het maken van afspraken in Europa is al zeer moeilijk, laat staan (toezicht op) fatsoenlijke naleving ervan.

Vroeger maakte ik informatieplannen voor gemeenten. Daar leerde je dat informatieplanning ingebed moest zijn binnen de financieel-

bestuurlijke structuren van een organisatie. Die wijsheid geldt voor het laagste bestuurlijke niveau, maar ook voor het hoogste niveau. Dit is nu echter niet het geval. In een andere column heb ik daarom gewezen op het gat tussen de ambities van de Digitale Agenda enerzijds, en het gebrekkige bestuurlijke instrumentarium dat Kroes voor haar missie ter beschikking staat anderzijds. Weinig stokken (regels) en wortels (geld), en daarom des te meer preken. De Digitale Agenda komt zelfs naar je toe, in het kader van 'the Digital Agenda goes local' van de Europese Commissie.

De toenadering tot de lidstaten is heel goed verklaarbaar, want zij bepalen of de Digitale Agenda een succes wordt of niet. De 101 acties die in de Agenda zijn gedefinieerd vragen namelijk veel inzet (en geld) van de lidstaten. Het is daarom een goed teken dat de Nederlandse overheid een vertaling heeft gemaakt in een Digitale Agenda.NL. Waar het op aan komt is implementatie. Het wordt dus nog even afwachten wat de concrete resultaten zullen zijn.

Ik stop ermee, maar Kroes gaat nog een paar jaar door met haar Digitale Agenda. Ik wens haar alle sterkte en wijsheid, maar vooral ook overtuigingskracht toe. De Digitale Agenda moet namelijk niet alleen bij ICT'ers tussen de oren, maar juist en vooral bij partijen die ICT toepassen en die ICT moeten implementeren. Veel preken dus, maar niet alleen voor de eigen parochie.

Tot slot nog een gedachte. Stel dat de Europese Unie zoals we die nu kennen uiteenvalt? Ik vermoed dat het Internet en alle bijbehorende technologieën en dienstverlening zich daar weinig van zal aantrekken. Bovendien, burgers en bedrijven blijven communiceren met elkaar, Europese Unie of niet. Een Digitale Agenda blijft dus nodig, met of zonder Kroes.

***Digitale Agenda, we'll meet again
(don't know where, don't know when)***

Over de auteur

drs. E.J. (Evert-Jan) Mulder

Evert-Jan Mulder is senior adviseur bij PBLQ. Hij houdt zich bezig met het verbinden van nationale overheden met Europees beleid, vooral waar het gaat om de implementatie en uitvoering van EU-beleid. Zijn belangstelling voor de Digitale Agenda van de Europese Unie vloeit voort uit de toenemende invloed van Europa op de nationale inzet van ICT binnen de overheid en andere maatschappelijke sectoren.

Evert-Jan Mulder doet onderzoek naar en geeft advies over de professionalisering van organisaties in hun relatie met de EU. Hij publiceert daar regelmatig over en is actief op social media.

Volg Evert-Jan Mulder op Twitter [@MulderEvertJan](https://twitter.com/MulderEvertJan)

Over PBLQ

PBLQ bestaat uit drie organisaties, HEC, ROI en Zenc, die hun krachten hebben gebundeld om de publieke sector nog beter in zijn kerntaken bij te staan. PBLQ heeft zich in zijn expertise toegelegd op de voor beleid en uitvoering essentiële aspecten 'organisatie', 'informatie' en 'personeel'. Bij PBLQ werken ruim 170 hooggeschoolde deskundigen met veelzijdige ervaring. Met betrokkenheid en passie voor de publieke sector helpen zij mensen en organisaties in binnen- en buitenland. PBLQ wordt gevraagd voor:

Onderzoek en innovatie

Altijd op zoek naar nieuwe manieren om maatschappelijke vraagstukken op te lossen. Onderzoek, zowel actie-onderzoek als toegepast wetenschappelijk onderzoek, naar het openbaar bestuur vormt daarbij een belangrijke voedingsbron. Door middel van het doen van onderzoek proberen we de nieuwste ontwikkelingen op te sporen en te analyseren. Ook wordt onderzoek gebruikt voor het in kaart brengen van best practices. Op die manier kunnen wij voorop blijven lopen in de oplossingen die wij onze doelgroepen aan kunnen reiken. Daarnaast worden wij gevraagd voor evaluatie- en beleids-onderzoek voor complexe projecten, kwaliteitscontroles, begeleiden van promoties en het signaleren van trends.

Strategische advisering

Wij adviseren en ondersteunen uiteenlopende organisaties in het publieke domein op het gebied van 'strategie, beleid en uitvoering', met name op het snijvlak van openbaar bestuur en de inzet van ICT. De kloof tussen die werelden is vaak nog groot en wij zijn er in gespecialiseerd deze te overbruggen. Onze adviseurs kunnen bestuurlijke problemen en oplossingen uitleggen aan vertegenwoordigers van het ICT-domein, maar ook omgekeerd. Wij leggen de verbinding tussen de werelden van het openbaar bestuur en ICT, tussen beleid en uitvoering, tussen overheden en overheidslagen onderling en tussen overheid en bedrijfsleven.

Audits en reviews en contra-expertise

Opdrachtgevers vragen ons veelvuldig om over de schouder mee te kijken bij complexe organisatorische of ICT-vraagstukken. Vanuit onze onafhankelijke positie en als ‘hoeders van de publieke zaak’ onderzoeken we de situatie, geven we een onderbouwd oordeel en doen we concrete aanbevelingen om de opdrachtgever verder te helpen. Onze aanpak en referentiekader snijden wij toe op uw vraag. Wij geven niet alleen een oordeel, maar bieden ook bestuurlijk relevante aanbevelingen en daarmee concreet handelingsperspectief. Daarbij kan het gaan om primaire overheidstaken, maar ook om de ondersteunende bedrijfsvoering.

Organisatie- en verandermanagement

Al jarenlang zijn wij een betrouwbare partner op het gebied van programma-, interim- en projectmanagement van complexe trajecten. Naast deze klassieke managementrollen vervullen wij ook steeds vaker de rol van verandermanager. Wij helpen daarbij vanuit een onafhankelijke en deskundige positie een ingrijpende verandering in een organisatie te realiseren.

Training, coaching en opleiding

Wij verzorgen al meer dan veertig jaar een breed opleidings-, coachings- en adviesaanbod voor de publieke sector. Met passie en toewijding ondersteunen wij de publieke sector op lokaal, nationaal en internationaal niveau, waarbij Beleids- en Bestuurskunde, Management en Leiderschap, Persoonlijke Effectiviteit en Bedrijfsvoering en HRM centraal staan. Daarnaast verzorgen we vanuit de Informatiemanagement academie een aantal hoogwaardige masterclasses en op maat gemaakte in-company opleidingen op het gebied van informatiemanagement.

Talentontwikkeling van aankomende masters in ‘Public’

Informatiemanagement en Human Resource Management

Vanuit onze traineeprogramma’s leiden wij jonge professionals op tot master of Public Information Management en Human Resource

Management. Dit zijn leerwerktrajecten waarin jonge academici met enige jaren werkervaring een stevige masteropleiding combineren met het werken in projecten binnen de publieke sector.

Centrum voor Publiek Leiderschap

Het Centrum voor Publiek Leiderschap richt zich op topambtenaren, hoger management en bestuurders in het publieke domein. Het is een kennis- en expertisecentrum waar het gaat om aspecten van leiderschap in de publieke context.

Europa in Nederland

Europese ontwikkelingen beïnvloeden steeds meer de inzet van ICT binnen de Nederlandse publieke sector. Regelgeving uit de EU heeft soms vergaande gevolgen voor de inrichting van nationale systemen en processen. Wij helpen opdrachtgevers met het vinden van de weg binnen de Europese Unie. Via de Europa Academie worden specifieke opleidingen op dit gebied aangeboden.

Dutch Institute for Public Administration

De internationaal georiënteerde afdeling van PBLQ heeft zich in de loop der jaren in het buitenland sterk weten te positioneren. Met name in Midden- en Oost-Europa hebben we inmiddels een grote reputatie opgebouwd als adviseur en opleider voor organisaties in verandering.

Meer informatie vindt u op de website www.PBLQ.nl

Over Ngi

Het Ngi is de Nederlandse beroepsvereniging van en voor ICT-professionals en -managers, een onafhankelijk platform waar ruim 2.500 leden hun kennis verdiepen en hun netwerk onderhouden. Het Ngi bestaat al sinds 1959.

Het Ngi biedt de mogelijkheid om alle ontwikkelingen op ICT-gebied goed bij te houden, kennis te verdiepen en je netwerk te onderhouden. De leden van het Ngi hebben toegang tot inhoudelijke evenementen, zoals lezingen, seminars en congressen. De voordelen op een rij:

- Een vereniging die belangen van ICT-professionals vertegenwoordigt
- Kennis in het ICT-vakgebied bijhouden
- Toegang tot een netwerk van ICT-professionals
- Meer dan 100 evenementen per jaar
- Regionaal, vakgerichte afdelingen en werkgroepen
- Relaties met 50 internationale en nationale verenigingen en instellingen

Meer informatie en lid worden: www.ngi.nl

De Digitale Agenda van Europa is een bundeling van columns van Evert-Jan Mulder die in 2011 in het maandblad Informatie zijn verschenen.

Deze columns waren een warming-up voor het grootschalige congres over de Digitale Agenda van Europa, dat door het Ngi in het najaar van 2011 is georganiseerd.

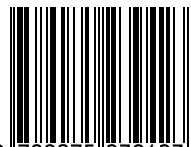
In de columns bewondert Evert-Jan Mulder de ambities van de Digitale Agenda, terwijl hij zich tegelijk verwondert over de wijze waarop deze agenda concreet gestalte moet krijgen.

PBLQ
HEC

Ngi

Platform voor ICT-professionals

ISBN 978-90-75239-42-3

9 789075 239423